

УДК 821.411.21-32.09:140.8

DOI <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/8/9>

Сергій РИБАЛКІН

кандидат філологічних наук, доцент кафедри східної і слов'янської філології, Київський національний лінгвістичний університет, вул. Велика Васильківська, 73, м. Київ, Україна, 03680

ORCID: 0000-0002-0194-9395

serhii.rybalkin@knu.edu.ua

Бібліографічний опис статті: Рибалкін, С. (2024). Екзистенційні мотиви у збірці оповідань М. Селіма «Таємний тунель». *Folia Philologica*, 8, 73–78, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/8/9>

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ МОТИВИ У ЗБІРЦІ ОПОВІДАНЬ М. СЕЛІМА «ТАЄМНИЙ ТУНЕЛЬ»

Стаття присвячена дослідженню екзистенційних мотивів та проблематиці пошуку ідентичності у збірці оповідань Мустафи Селіма «Таємний тунель». Метою роботи є аналіз художніх засобів, за допомогою яких автор розкриває внутрішній світ персонажів, їхні екзистенційні кризи та спроби самовизначення в контексті сучасних суспільних трансформацій. Методологічною основою дослідження слугує комбінація наратологічного та феноменологічного підходів, що розкриває як формальні особливості тексту, так і глибинні філософські смисли притч. За допомогою наратологічного аналізу досліджено структуру оповіді, особливості сюжетобудови та часової організації наративу. Феноменологічний метод застосовано для вивчення суб'єктивного досвіду персонажів, їхнього переживання часу, простору та тілесності. Дослідження виявляє ключові теми збірки: самотність, відчуження, пошук сенсу життя та власного «Я». Особлива увага приділяється вивченню наративних стратегій автора, зокрема використанню техніки потоку свідомості, фрагментарної оповіді та символічних образів. Встановлено, що фрагментарність наративу відображає розірваність свідомості персонажів та кризи ідентичності, а символічні образи води та пустелі функціонують як метафори постійних трансформацій ідентичності у сучасному світі. Мустафа Селім майстерно використовує символіку, метафори та прийом потоку свідомості для відображення екзистенційних станів героїв, вміло поєднуючи традиційні арабські літературні форми з модерними техніками. Новаторським є використання автором техніки «потоку свідомості» у поєднанні з традиційними арабськими наративними формами, що створює унікальний художній синтез. У статті детально аналізується взаємозв'язок між особистісною кризою персонажів та ширшими культурними трансформаціями в арабському світі, розглядається специфіка адаптації західних філософських концепцій в арабській культурній традиції.

Ключові слова: екзистенціалізм, ідентичність, Мустафа Селім, Таємний тунель, феноменологія, художні засоби.

Serhii RYBALKIN

PhD in Philology, Associate Professor at the Department of Eastern and Slavic Philology, Kyiv National Linguistic University, Velyka Vasylkivska str., 73, Kyiv, Ukraine, 03680

ORCID: 0000-0002-0194-9395

serhii.rybalkin@knu.edu.ua

To cite this article: Rybalkin, S. (2024). Ekzystentsiini motyvy u zbirci opovidan' M. Selima «Taiemnyi tunel» [Existential Motives in M. Selim's Collection of Short Stories *Secret Tunnel*]. *Folia Philologica*, 8, 73–78, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/8/9>

EXISTENTIAL MOTIVES IN M. SELIM'S COLLECTION OF SHORT STORIES *SECRET TUNNEL*

The article is devoted to a study of existential motifs and the problem of the search for identity in Mustafa Selim's collection of short stories "Secret Tunnel". The aim of the study is an analysis of the artistic means by which the author reveals the inner world of the characters, their existential crises and attempts at self-determination in the context of modern social transformations. The methodological basis of the study is a combination of narratological and phenomenological

approaches, which reveals both the formal features of the text and the deep philosophical meanings of the works. With the use of narratological analysis, the structure of the narrative, the features of the plot and the temporal organization of the narrative were studied. The phenomenological method was used to deconstruct the subjective experience of the characters, their experience of time, space and corporeality. The study reveals the key themes of the collection: loneliness, alienation, the search for the meaning of life and one's "Self". Special attention is paid to the study of the author's narrative strategies, in particular the use of the stream-of-consciousness technique, fragmented narrative and symbolic images. It has been found out that the fragmentation of the narrative reflects the disintegration of the characters' consciousness and the crisis of identity, while the symbolic images of water and desert function as metaphors of the constant transformations of identity in the modern world. Mustafa Selim skillfully uses symbolism, metaphors and the technique of the stream of consciousness to reflect the existential states of the characters, keenly combining traditional Arabic literary forms with modern techniques. The author's use of the "stream of consciousness" technique in combination with traditional Arabic narrative forms is particularly innovative and creates a unique artistic synthesis. The article analyzes in detail the relationship between the characters' personal crisis and broader cultural transformations in the Arab world and examines the specifics of the adaptation of Western philosophical concepts in the Arab cultural tradition.

Key words: artistic means, existentialism, identity, Mustafa Selim, phenomenology, Secret Tunnel.

Актуальність проблеми. Сучасна арабська література, мала проза зокрема, дедалі частіше звертається до екзистенційних питань та проблем ідентичності, віддзеркалюючи соціальні та культурні трансформації в арабському світі (Allen, 2016). Творчість Мустафи Селіма, представлена у збірці оповідань «Таємний тунель», є яскравим прикладом цієї тенденції, поєднуючи традиційні арабські літературні форми з модерністськими техніками та екзистенційною проблематикою. Збірка зображує процес самоідентифікації особистості та її рефлексії стосовно сенсу життя у світлі стрімких суспільних змін. Екзистенційні мотиви, такі як пошук шляху, відчуження, самотність, абсурдність буття, стають центральними темами в оповіданнях Селіма, що розкриваються через внутрішні монологи персонажів, символічні образи та сюрреалістичні елементи. Проблема ідентичності не обмежується у Селіма кризою особистості, а є відображенням ширших культурних та соціальних трансформацій.

Аналіз художніх засобів, використовуваних Селімом для відображення душевних станів ліричного героя, важливий зокрема з огляду на те, як арабські письменники інтегрують західні філософські концепції, як от екзистенціалізм, у власну культурну традицію. Це завдання перегукується із науковими дискусіями про роль культурних обмінів та гібридність сучасної літератури (Hassan, 2011). Аналіз творчості Селіма сприяє кращому розумінню механізмів культурної адаптації та трансформації ідей у творах сучасної арабської малої прози.

Актуальність дослідження зумовлена зростаючим інтересом до арабської літератури у світі та необхідністю ґрунтовного розуміння сучасних тенденцій в арабській прозі (Guth &

Пере, 2019). Крім того, вивчення творчості єгипетського письменника під таким кутом сприяє подоланню культурних бар'єрів та стереотипів, демонструючи універсальність екзистенційних проблем у різних культурних контекстах (Ouyang, 2012).

Метою статті є аналіз екзистенційних мотивів та проблеми пошуку ідентичності у збірці оповідань Мустафи Селіма «Таємний тунель». Ця мета включає визначення художніх засобів, за допомогою яких автор розкриває означені теми; яким чином Селім інтерпретує та адаптує ідеї екзистенціалізму в рамках арабської культурної парадигми і в чому саме полягає його внесок.

Творчість Мустафи Селіма, хоча й привертає увагу критиків та читачів, досі не стала предметом ґрунтовного академічного дослідження. Відтак для аналізу екзистенційних мотивів та проблеми пошуку ідентичності у збірці оповідань Мустафи Селіма «Таємний тунель» обрано комбінацію наратологічного та феноменологічного методів аналізу. Вибір обумовлений метою статті та специфікою досліджуваного матеріалу. Наратологічний аналіз дозволяє дослідити структуру оповіді, особливості наративних стратегій та художніх засобів, які використовує автор для розкриття екзистенційної проблематики. Феноменологічний аналіз, у свою чергу, уможливує глибше занурення у філософський зміст творів Селіма, предметніше розкриття особливостей його інтерпретації екзистенційних ідей у межах коротких, притчевих прозових форм сучасної арабської літератури. Як зауважує американський мислитель, проф. Роберт Соколовскі, феноменологічний метод дозволяє досліджувати суб'єктивний досвід та його структури (Sokolowski, 2000) – це є ключовим для розуміння екзистенційних переживань

персонажів Мустафи Селіма – алегоричних носіїв осмислюваних письменником ідей.

Наратологічний аналіз застосовано для вивчення таких аспектів: 1) Структури оповіді: аналіз композиції оповідань, особливостей сюжетобудови, часової організації нарративу; 2) Наративних стратегій: дослідження типів нарації (від першої чи третьої особи), фокалізації, використання внутрішнього монологу та потоку свідомості; 3) Художніх засобів: аналіз символіки, метафорики, використання іронії та парадоксу.

Феноменологічний аналіз зосереджено на таких аспектах: 1) Дослідження екзистенційних тем: аналіз проявів самотності, відчуження, абсурдності буття, свободи вибору в оповіданнях Селіма. 2) Вивчення феноменології досвіду персонажів: аналіз суб'єктивного переживання часу, простору, тілесності. 3) Розкриття проблеми ідентичності: дослідження процесів самоідентифікації та кризи ідентичності персонажів.

Поєднання цих методів дозволяє провести аналіз творчості Мустафи Селіма, розкрити особливості його художнього світу та філософського осмислення екзистенційних проблем у контексті арабської культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика екзистенціалізму в арабській літературі привертає увагу дослідників протягом останніх кількох десятиліть щонайменше. Так, наприклад, Роджер Аллен у своїй праці *An Introduction to Arabic Literature* (Allen, 2000) розглядає вплив західних філософських течій, зокрема екзистенціалізму, на розвиток сучасної арабської літератури. Дослідження Рашида ель-Енані *Arab Representations of the Occident* (El-Ebany, 2006) розширює це розуміння, визначаючи, як саме арабські письменники адаптують і трансформують західні ідеї, включаючи екзистенціалізм, у контексті власної культурної традиції. Важливим є також дослідження Ваїля Хассана *Immigrant Narratives* (Hassan, 2011), яке розглядає проблеми ідентичності та екзистенційні питання у світлі становлення арабської діаспорної літератури – на перехресті різних культур.

Особливої уваги заслуговує літературознавча праця Мустафи Селіма і наукові розвідки, в яких він продовжує розвивати актуальні для сучасної арабської літератури теми,

а також дослідження, присвячені доробку самого Селіма. У рамках своєї докторської дисертації письменник вивчав специфіку нарративу у прозі лівійського автора Ібрагіма аль-Коні, що невдовзі перейшло у дружбу та наукову співпрацю обох літераторів (Al-Ghoul, 2018). Стиль та проблематика творчості Мустафи Селіма розглядається у кількох статтях в арабських медіа, котрі висвітлюють особливості композиції й оповіді письменника, специфіку образів та стилістичних засобів у його доробку (Al-Jarida, 2019; Ultrasawt 2020; Ihab 2020) – втім, це матеріали ознайомчого характеру, а не студії з філології. Після публікації українського перекладу «Таємного тунелю» літературний критик Костянтин Родик схвально відгукнувся про твір єгипетського автора, автентичну атмосферу і художній світ з алюзіями на спадщину Франца Кафки та латиноамериканський магічний реалізм (Родик, 2024).

Виклад основного матеріалу дослідження. Центральним у збірці виступає мотив самотності та відчуження, щемливе відчуття ізоляції, притаманне світосприйняттю ліричного героя. В оповіданні «Темна кімната» автор яскраво відображає ці почуття: «Він сидів у своїй темній кімнаті на самоті. Пригадував, як його навантажили турботами і страхами, бажаннями і надіями, і тоді всі кудись ділися – кожен пішов своєю дорогою, а він лишився самотний на поталу хижацьким іклам темряви» (Selim, 2024: 31). Самотність – домінуючий стан ліричного героя у збірці, та не обов'язково вона зображується у негативному світлі. Подеколи ізоляція стає першим кроком у роботі з травмами свідомості, їхньому переосмисленні і подальшому відновленні душевної цілісності шляхом перевтілення. Тут отримує своє звучання другий ключовий мотив збірки М. Селіма – пошук сенсу життя, що знаходить, зокрема, відображення в оповіданні «Рівняння» через метафору хімічного експерименту: «Життя – це рівняння, як у хімії, якщо ти зможеш правильно відрегулювати співвідношення, добре все розрахувати, ти виживеш, а якщо ні, то лабораторія життя вибухне без попередження» (Selim, 2024: 47). Метафора підкреслює складність та непередбачуваність життєвого шляху, децю фаталістичний, але, разом із тим, захоплений погляд на світ де поза усіма проблемами завжди залишатиметься простір для експериментів. Чимало

оповідань збірки пронизують екзистенційна криза та відчуття абсурдності буття. Криза – це також можливість, а певна відстороненість у погляді на речі може допомогти їх сприймати неупереджено. У «Тунелі» – центральній притчі збірки – Селім пише: «Він пропустив крізь себе те, що ніхто інший не зрозуміє: як душа виходить з кінцівок, повіки опускаються, очі затуляються – він відчув вагу тіла і неначе потиснув руку своїй власній тіні» (Selim, 2024: 35). Ця сцена ілюструє зіткнення героя з абсурдністю смерті та хаотичністю життя, але для уважного читача також позначає перелом у світосприйнятті, зміну парадигм мислення – останнє, своєю чергою, створює можливості для відродження та розбудови власної ідентичності на оновлених засадах. Для відображення проблем, пов'язаних з ідентичністю, Мустафа Селім широко використовує символіку і метафорику. В оповіданні «Колодязь» автор подає образ глибокої криниці як символ втрати себе: «Рука часу кинула його в глибокий колодязь; вітер вив на його кволе єство, він більше не відчував ані рук, ані ніг – саму тільки порожнечу навколишнього світу» (Selim, 2024: 49).

Для розкриття внутрішнього світу персонажів і їхнього душевного стану автор звертається до прийомів потоку свідомості та внутрішнього монологу. В оповіданні «Дірява пам'ять» читаємо: «Він прокинувся в паніці, коли побачив навколо себе обличчя, що їх пам'ять ніяк не могла згадати. Він дивився на їхні розмиті образи стурбованим поглядом, аж коли мати помітила, що її дорослий син, якого життя визволило з полону пам'яті, гадки не мав, що відбувається навколо нього» (Ibid: 21). У сцені знову простежується згадуваний мотив відчуження, самотності, краху особистості з подальшим переосмисленням і відновленням – останнє, проте, подано імпліцитно – поза межами тексту, і впливає зі структури збірки, зміни тональності деяких наступних притч.

Важливу роль в оповіданнях Мустафи Селіма відіграють також сновидіння та марення. В однойменній притчі автор пише: «Видіння переслідували його і порушували сон. Він не міг згадати, що відбувалося за лаштунками марева, ніби хтось навмисне перебирав пам'ять, аби стерти зі згадки те, що так виснажувало» (Selim, 2024: 15). Останні слова вже прямо свідчать про бажання ліричного героя

до оновлення і перебудови – пошуку нової ідентичності на інших основах замість тих, що постраждали чи були втрачені.

Ключовим твором збірки «Таємний тунель», де екзистенційна проблематика розкривається найповніше, є оповідання з відповідною назвою, у якому герой переживає межовий досвід між життям і смертю (Ibid: 35). Фрагментарність оповіді віддзеркалює подібний стан властивий свідомості персонажа (Ibid: 14). Як зазначає Ваель Халлак, сучасні арабські письменники експериментують із наративною структурою, прагнучи передати складність екзистенційного досвіду у мінливому світі (Hallaq, 2018). Прозовий доробок Селіма є яскравим прикладом такого підходу, де форма оповіді тісно пов'язана з її змістом.

Для вираження екзистенційних ідей М. Селім звертається також до суфійських образів та концепцій. Наприклад, в оповіданні «Той, хто мріє» автор використовує образ учня-мюрида, що переймається світом привидів (Selim, 2024: 30). Така адаптація ісламських концепцій для вираження нагальних філософських ідей є унікальною рисою творчості Селіма – до того ж, екзистенційні мотиви у нього переплітаються з темою колективної ідентичності та культурної пам'яті. В оповіданні «Добра земля» автор, наприклад, пише: «Знавці розповіли йому, що ці руїни бережуть таємницю, як правильно поводитися з природою, не порушуючи наявного балансу у взаємодії стихії та людей» (Selim, 2024: 37). Образ руїн і мотив охорони священного простору – повсякчасна специфіка, притаманна традиційній арабській культурі – часто присутня у народних та авторських творах, вагомою складовою яких є аллюзія на доісламську та ранню ісламську класику.

Ще одним базовим художнім інструментом Мустафи Селіма є тлумачення символіки води та пустелі як метафор ідентичності. В оповіданні «Життєве море» автор пише: «Рука долі кинула його у бурхливе море життя, не переймаючись ним. Хвилі безжально били його, накочуючись одна за одною, аж поки не жбурнули на острів» (Ibid: 63). Метафора відображає нестабільність та мінливість ідентичності в сучасному світі – зрештою, як і самих стихій – пустелі та моря – що формують основи онтологічного погляду давніх і сучасних арабів, для яких зміна природного середовища і трансформація наративу

виступають пов'язаними елементами, сферою зацікавленості літературознавчої екокритики.

Новаторським вбачається використання Селімом техніки «потоків свідомості» у поєднанні з традиційними арабськими наративними формами, як у вже цитованому оповіданні «Дірява пам'ять» (Ibid: 21). Ця техніка дозволяє авторові занурити читача у внутрішній світ персонажа, котрий переживає кризу ідентичності, тобто період трансформації ціннісних орієнтирів. Іншим важливим засобом є використання фрагментарної наративної структури для відображення розірваності свідомості та кризи ідентичності. В оповіданні «Фрагменти життя» Селім пише: «Ви проживаєте серед них життя тіней, і це підтверджує, що ви живете більше, ніж один раз, – стільки, скільки тривають ваші відвідини пекла, повторюючись наяву й уві сні» (Selim, 2024: 14). Ця техніка дозволяє автору передати відчуття дезорієнтації та множинності ідентичності, а множинність – це спосіб динамізації статичної конструкції з можливістю її подальшого переосмислення і трансформації.

Висновки і перспективи досліджень. Мала проза Мустафи Селіма є синтезом арабської літературної традиції та західних філософських концепцій. Автор майстерно адаптує ідеї просвітницького гуманізму до реалій сучасної арабської культури, створюючи таким чином багатоплановий наратив, що резонує з глибокими переживаннями будь-якого індивіду, схильного до рефлексії, в епоху буремних змін.

Аналіз оповідань виявив: ключовими екзистенційними мотивами у творчості Селіма є самотність, відчуження, пошук сенсу життя та абсурдність буття, травматизація особистого досвіду з намаганнями його переосмислення. «Він бачив життя немов крізь об'єктив камери кінорежисера і відчував через неї всіх: і тих, хто помер, і тих, хто живий, і навіть збагнув найдрібніші деталі того, чого ніколи й не бачив» (Selim, 2024: 35). Криза виступає каталізатором змін, котрі розкриваються через призму автентичного досвіду персонажів збірки, що надає особливого звучання й атмосферності їхнім свідченням.

З-поміж улюблених Мустафою Селімом образів та прийомів особливо вирізняються символики води і пустелі, фрагментарна наративна структура, техніка потоків свідомості. Результати проведеного дослідження дозволяють позиціонувати Селіма промовистим представником нової хвилі арабської літератури, котрий переосмислює традиційні наративи у світлі актуальних у ХХІ ст. філософських та культурних віянь. Що стосується перспектив подальших студій, доцільним є вивчення впливу суфійської традиції на творче світобачення Мустафи Селіма. Також перспективним вбачається компаративний аналіз його творчості та доробку інших арабських письменників, які звертаються до екзистенційної проблематики з метою переосмислення й оновлення особистої та колективної ідентичності, постраждалої у результаті травматичного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Родик К. Хіджаб і «Готель Каліфорнія»: рецензія на роман Хамді аль-Газзара «Жінки». *Україна Молода*. 2024. URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3927/164/185834> (дата звернення: 15.09.2024).
2. Селім М. Таємний тунель. Київ : Ніка-Центр. 2024.
3. Al-Ghoul M. Risāla min Ibrāhīm al-Kūnī ilā al-bāhīt al-miṣrī Muṣṭafā Salīm. *Bawābat al-Wasat*. 2018. URL: <https://alwasat.ly/news/art-culture/202489> (дата звернення: 15.09.2024).
4. Al-Jarīda. Muṣṭafā Salīm yadhulu bi-qīṣaṣihi ilā 'nafaq sirrī'! *Al-Jarīda*. 2019. URL: <https://www.aljarida.com/articles/1577719637589154100> (дата звернення: 14.09.2024).
5. Allen R. *Arabic Literature in the Post-Classical Period*. Cambridge University Press. 2016.
6. Allen R. *An Introduction to Arabic Literature*. Cambridge University Press. 2000.
7. El-Enany R. *Arab Representations of the Occident: East-West Encounters in Arabic Fiction*. Routledge. 2006.
8. Guth S., Pepe T. (Eds.). *Arabic Literature in a Posthuman World*. Harrassowitz Verlag. 2019.
9. Hallaq W. B. *Restating Orientalism: A Critique of Modern Knowledge*. Columbia University Press. 2018.
10. Hassan W. S. *Immigrant Narratives: Orientalism and Cultural Translation in Arab American and Arab British Literature*. Oxford University Press. 2011.
11. Ihāb M. Muṣṭafā Salīm yarṣudu ḥayāt al-ẓilāl fī 'Nafaq sirrī'. *Al-Dustūr*. 2020. URL: <https://www.dostor.org/2961977> (дата звернення: 12.09.2024).
12. Ouyang W. *Poetics of Love in the Arabic Novel: Nation-State, Modernity and Tradition*. Edinburgh University Press. 2012.
13. Sokolowski R. *Introduction to Phenomenology*. Cambridge University Press. 2000.

14. Ultrasawt. Qiṣaṣ ‘Nafaq sirrī’... al-Idṭirābāt al-nafsīya fī ḥikāyāt al-baṭal al-majhūl. *Ultrasawt*. 2019. URL: <https://tinyurl.com/idthirabat> (дата звернення: 15.09.2024).

REFERENCES:

1. Rodyk, K. (2024). Hidzhab i ‘Hotel “Kaliforniia”: retsenziya na roman Hamdi al-Jazzara “Zhinky” [Hijab and “Hotel California”: a review of Hamdi al-Jazzar’s novel “Women”]. *Ukraina Moloda – Ukraine Young* [in Ukrainian].
2. Selim, M. (2024). Tayemnyy tunel’ [Secret Tunnel]. Kyiv : Nika-Centre [in Ukrainian].
3. Al-Ghoul, M. (2018). Risāla min Ibrāhīm al-Kūnī ilā al-bāḥiṭ al-miṣrī Muṣṭafā Salīm [A Message from Ibrahim al-Kuni to Egyptian researcher Mustafa Selim]. *Bawābat al-Wasaṭ* [in Arabic].
4. Al-Jarīda (2019). Muṣṭafā Salīm yadhulu bi-qiṣaṣihi ilā ‘nafaq sirrī’! [Mustafa Selim enters with his stories a “secret tunnel”!]. *Al-Jarīda* [in Arabic].
5. Allen, R. (2016). *Arabic Literature in the Post-Classical Period*. Cambridge University Press.
6. Allen, R. (2000). *An Introduction to Arabic Literature*. Cambridge University Press.
7. El-Enany, R. (2006). *Arab Representations of the Occident: East-West Encounters in Arabic Fiction*. Routledge.
8. Guth, S., & Pepe, T. (Eds.). (2019). *Arabic Literature in a Posthuman World*. Harrassowitz Verlag.
9. Hallaq, W. B. (2018). *Restating Orientalism: A Critique of Modern Knowledge*. Columbia University Press.
10. Hassan, W. S. (2011). *Immigrant Narratives: Orientalism and Cultural Translation in Arab American and Arab British Literature*. Oxford University Press.
11. Ihāb, M. (2020). Muṣṭafā Salīm yarṣudu ḥayāt al-ḥayāt al-ḥayāt fī ‘Nafaq sirrī’ [Mustafa Selim observes the Life of Shadows in “Secret Tunnel”]. *Al-Dustūr*. [in Arabic].
12. Ouyang, W. (2012). *Poetics of Love in the Arabic Novel: Nation-State, Modernity and Tradition*. Edinburgh University Press.
13. Sokolowski, R. (2000). *Introduction to Phenomenology*. Cambridge University Press.
14. Ultrasawt (2019). Qiṣaṣ ‘Nafaq sirrī’... al-Idṭirābāt al-nafsīya fī ḥikāyāt al-baṭal al-majhūl [“Secret Tunnel” Stories... Psychological Disorders in the Tales of the Unknown Hero]. *Ultrasawt* [in Arabic].